

Nr 274.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående rätt för vissa förutvarande lärarinnor vid enskilda läroanstalter att komma i åtnjutande av tilläggs pension given Stockholms slott den 11 mars 1921.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts,
Min Allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
Enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

B. J:son Bergqvist.

*Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott den 11 mars 1921.*

Närvarande:

Statsministern VON SYDOW, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL,
statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, MALM, BERGQVIST,
HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, HANSSON, BESKOW.

Departementschefen, statsrådet Bergqvist anförde härefter:

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 232 häft. (Nr 274.)

Rätt för vissa
förutvarande
lärarinnor
vid enskilda
läroanstalter
att komma i
åtnjutande
av tilläggs-
pension.

Tidigare i dag — vid anmälan av framställningar angående tillfällig pensionsreglering för vissa lärarinnor vid privatläroverk — har jag haft tillfälle att lämna en redogörelse för de bestämmelser, som för närvarande gälla för pensionering av nyssnämnda lärarinnor. Jag torde få erinra om *sagda* redogörelse, då jag nu går att för Kungl Maj:t anmäla åtskilliga ansökningar från förutvarande lärarinnor om rätt att erhålla tilläggspensioner enligt kungörelsen den 31 december 1917 angående tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna (nr 965), ehuru de icke uppfylla alla för sådan tilläggspensions erhållande stadgade villkor.

I detta sammanhang torde jag av berörda redogörelse behöva upprepa allenast vissa huvudpunkter.

Jag erinrar alltså om att pensioner till lärarinnor vid privatläroverken normalt utgå från den för sådant ändamål inrättade lärarinnornas pensionsanstalt — ofta jämväl från någon av de enskilda pensionsinrättningar för ifrågavarande lärarinnor, som sedan många år funnits — men att, då de från nämnda anstalt reglements- enligt utgående pensionerna för närvarande i de flesta fall uppgå till mycket obetydliga belopp, riksdagen anslagit medel för beredande av tilläggspensioner, avsedda att utöka grundpensionerna. Om den kungörelse, som lämnar föreskrifter i fråga om berörda tilläggspensioner, har jag nyss talat.

Reglemente för lärarinnornas pensionsanstalt m. m. har fastställts genom en kungörelse den 23 december 1910 (nr 145).

Vidare må här omnämnas att för rätt till tilläggspension fordras dels att vederbörande lärarinna är eller varit delägare i lärarinnornas pensionsanstalt eller ägt rätt att ingå som delägare i nämnda anstalt eller avgått med pension före den 1 januari 1911, dels att hon vid sin avgång under minst 10 tjänstår bestritt sådan tjänstgöring vid enskild läroanstalt, att hon enligt gällande bestämmelser ägt rätt att tillgodoräkna sig densamma för uppflyttning i högre lönegrad.

De bestämmelser i fråga om pensioner åt lärarinnor vid privatläroverken, som sålunda förefinnas, äro emellertid ej tillämpliga på alla dylika lärarinnor. Det har nämligen funnits åtskilliga lärarinnor — flera sådana finnas ännu — som icke tillhört någon pensionskassa och redan avgått från sin tjänst, då bestämmelserna om tilläggspension trädde i kraft. Dessa lärarinnor hava tydligen icke kunnat i vanlig ordning erhålla tilläggspension. Åtskilliga av dem

hava emellertid genom beslut av 1919 och 1920 årens riksdagar erhållit rätt att kunna komma i åtnjutande av tilläggspension, ehuru de ej uppfyllde härför stadgade villkor. De lärarinnor, vilkas ansökningar jag i början av mitt anförande under denna punkt omnämnde, höra till samma kategori som de sist omnämnda.

Ansökningarna hava inkommit från förutvarande lärarinnorna Alma Helena Franciska Ahlström, född Åkerlund, född den 11 februari 1859, Johanna Wilhelmina Henrika Dalman, född den 13 april 1852, Ida Mariana Charlotta Clara Fogelklou, född den 12 maj 1842, Jenny Maria Wilhelmina Fogelklou, född den 27 oktober 1843, Syster Hedvig Martina Jeanette af Klercker, född den 20 mars 1844, Alice Maria Sofia Löthner, född den 1 februari 1842, Anna Regina Maria Karolina Palén, född den 6 maj 1850, Olfrida Charlotta Petersson, född den 4 juli 1846, Ida Juliana Charlotta Lovisa Rignell, född Fock, född den 28 maj 1846, Sigrid Elisabet Sjöstedt, född den 29 augusti 1856, Adelaide Sturck samt Irene Warnecke. De två sistnämnda hava emellertid, enligt uppgift, sedermera avlidit.

Samtliga dessa lärarinnor hava, under åberopande av 1919 års riksdags beslut i anledning av liknande ansökningar, anhållit att komma i åtnjutande av tilläggspension, ehuru de ej uppfyllt alla de i förberörda kungörelse den 31 december 1917 stadgade villkor.

Över samtliga dessa ansökningar har skolöverstyrelsen vid olika tillfällen avgivit infordrade utlåtanden. I ett utlåtande av den 6 december 1920 över sökandena Dalmans, Löthners, Peterssons och Rignells ansökningar har överstyrelsen anfört huvudsakligen följande:

Rörande här ifrågavarande sökande framgår av handlingarna, att tre av dem, f. d. föreståndarinnorna Ida Rignell och Mimmi Dalman samt f. d. lärarinnan Alice Löthner, före år 1911 avgått utan pension, medan den fjärde av dem, f. d. lärarinnan Olfrida Petersson, kvarstått vid sin lärarinnebefattning till och med läsåret 1914—1915. Då sistnämnda lärarinna före år 1911 fyllt 63 år, torde hon emellertid icke hava varit berättigad att ingå som delägare i lärarinnornas pensionsanstalt. I alla avseenden utom de nu nämnda uppfylla ifrågavarande fyra sökande de villkor, som i kungörelsen den 31 december 1917 (nr 965) angående tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna äro stadgade för erhållande av tilläggspension. De befinna sig sålunda i en i huvudsak liknande ställning som de lärarinnor, vilka innefattas dels i det i ansökningarna åberopade beslutet av 1919 års lagtima riksdag, dels i det liknande beslut, som 1920 års riksdag fattat med anledning av Kungl. Maj:ts proposition den 19 mars 1920 (nr 393) angående tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid de

statsunderstödda enskilda läroanstalterna. Under sådana omständigheter synes det överstyrelsen skäligt, att sökandena må komma i åtnjutande av liknande förmåner som sistnämnda lärarinnor.

I fråga om sökanden Dalman får överstyrelsen emellertid erinra, att nämnda lärarinna under en följd av år åtnjutit understöd av det å allmänna indragningsstaten uppförda anslaget till understöd åt äldre behövande flickskollärarinnor och att hon sannolikt allt framgent kommer att tillerkännas sådant understöd. Nämnda förhållande torde enligt överstyrelsens mening visserligen icke böra utgöra hinder för henne att komma i åtnjutande av den av henne nu begärda tilläggs pensionen; men med hänsyn till det maximibelopp, som finnes bestämt såväl i förutnämnda kungörelse den 31 december 1917 som i kungörelsen den 25 juni 1917 (nr 508) om ändrade bestämmelser angående understöd åt äldre behövande flickskollärarinnor, synes denna pension för henne icke böra utgå med högre belopp, än att detsamma tillsammans med det understöd, hon uppbär enligt den förstnämnda av dessa båda kungörelser samt från Sala stad, uppgår till 1,200 kronor, oberäknat dyrtidstillägg.

Samtliga de gjorda ansökningarna hava tillstyrkts av överstyrelsen.

På grund av två olika remisser har statskontoret avgivit utlåtanden över ansökningarna. I ett av dessa utlåtanden, dagtecknat den 15 januari 1921 och avseende bland andra den av sökanden Dalman gjorda ansökningen, har statskontoret anfört följande:

Då ifrågavarande ansökningar äro likartade med dem, som med anledning av propositionen nr 393 föranledde 1920 års riksdag att medgiva rätt för vissa förutvarande lärarinnor att, ehuru de icke i allo uppfyllde villkoren för erhållande av tilläggs pension enligt kungörelsen den 31 december 1917 (nr 965), kunna komma i åtnjutande av dylik förmån, beräknad enligt de i nämnda kungörelse angivna grunder, under förutsättning av styrkt behov av understöd, har statskontoret icke något att erinra mot bifall till ansökningarna på sätt skolöverstyrelsen tillstyrkt, men anser sig dock böra framhålla, att, då sökanden Dalman tillhör de förutvarande lärarinnor, åt vilka Kungl. Maj:t för ett år i sänder beviljat understöd att utgå från det av riksdagen å allmänna indragningsstaten anvisade anslag till understöd åt äldre behövande flickskollärarinnor enligt grunder, angivna i kungörelsen den 25 juni 1917 (nr 508), och redan därigenom kan komma i åtnjutande av det belopp av 1,200 kronor för år, som enligt båda förenämnda kungörelser utgör det maximum, utöver vilket vederbörandes årsunderhåll icke må genom tilläggs pension, respektive understöd uppbringas, ett bifall till hennes ansökning icke synes kunna i annan mån förbättra hennes ställning än för så vitt hon såsom innehavare av tilläggs pension blir berättigad till dyrtidstillägg, medan hon däremot i annat fall enligt gällande bestämmelser icke äger åtnjuta dylik förmån.

Statskontorets senare utlåtande, dagtecknat den 1 februari 1921, innehåller likaledes ett tillstyrkande av där ifrågakomna ansökningar.

De här ifrågavarande ansökningarna äro alla — lärarinnan Dalmans utgör ett undantag — likartade med dem, som förelagts 1919 och 1920 årens riksdagar till prövning. Jag torde således ej behöva förebringa någon utförlig motivering för det tillstyrkande, som jag är sinnad uttala.

Departement-
schefen.

Måhända kan det förefalla egendomligt, att på detta sätt år efter år små grupper av forna lärarinnor ge sig till känna och att upprepade framställningar till riksdagen alltså måste göras. Detta förhållande har redan berörts av dåvarande departementschefen vid anmälan den 19 mars 1920 av ett antal likartade ansökningar. Departementschefen framhöll i sitt yttrande till statsrådsprotokollet av nämnda dag, att de personer, det här gällde, i de flesta fall voro mycket gamla och ofta saknade möjlighet att vinna kännedom om åtgärder av den art, som här avsåges. Då de därjämte ej tillhörde någon understödsanstalt eller kassa och voro kringsspridda över hela landet, hade det ej varit möjligt att omedelbart få vetskap om deras förhållanden eller ombestyra, att ansökningarna samtidigt inkomme till Kungl. Maj:t. Jag kan till fullo instämma i nu återgivna yttrande. Härtill skulle jag vilja lägga, att ifrågavarande gamla lärarinnor befinna sig i en sådan ställning, att varje möjlighet att uppspara dem och, i den mån så kan ske, bistå dem enligt min mening bör tillvaratagas.

Jag tillstyrker alltså, att till riksdagen nu avlåtes framställning av enahanda innebörd som de, vilka de två senaste åren förelagts riksdagen. Följaktligen bör för nu ifrågavarande lärarinnor rätten att åtnjuta pension inträda med ingången av år 1921. Därest, såsom jag i annat sammanhang föreslagit, ändrade bestämmelser i fråga om tilläggs pensioners beräkning m. m. varda godkända av innevarande riksdag, böra dylika ändrade bestämmelser givetvis äga tillämpning även på sagda lärarinnor.

Vad sökanden Dalman beträffar, ber jag få erinra om att jag tidigare tillstyrkt förslag till riksdagen, åsyftande att bereda såväl henne som övriga förutvarande lärarinnor, vilka åtnjuta understöd från anslaget åt vissa äldre behövande flickskollärarinnor, dyrtidstillägg å berörda understöd. Under dylika förhållanden bör hennes

här förevarande ansökning tydligen ej föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Vad beträffar bestämmelsen om skyldighet för pensionär av detta slag att styrka sitt behov av tilläggspension, ber jag få hänvisa till vad jag i annat sammanhang därom anført. Bliva ändrade föreskrifter i nu ifrågavarande hänseende lämnade, böra de givetvis avse även här förevarande grupp av pensionärer.

Jag torde böra tillägga, att om nu berörda lärarinnor erhålla den rätt, jag här ämnar tillstyrka, den därav förorsakade kostnaden för år 1921 torde bliva så ringa, att det förslagsanslag, varifrån tilläggspensionerna skola utbetalas, ej av denna anledning lärer behöva höjas för samma år.

Under åberopande av vad jag nu anført hemställer jag alltså, det Eders Kungl. Maj:ts täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att en var av förutvarande lärarinnorna Alma Helena Franciska Ahlström, född Åkerlund, Ida Mariana Charlotta Clara Fogelklou, Jenny Maria Wilhelmina Fogelklou, Syster Hedvig Martina Jeanette af Klercker, Alice Maria Sofia Löthner, Anna Regina Maria Karolina Palén, Olfrida Charlotta Peterson, Ida Juliana Charlotta Lovisa Rignell, född Fock, och Sigrid Elisabet Sjöstedt må utan hinder därav, att hon icke uppfyller alla för erhållande av tilläggspension enligt kungörelsen den 31 december 1917 (nr 965) angående tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna stadgade villkor, kunna för tid efter utgången av år 1920 komma i åtnjutande av tilläggspension, beräknad enligt de i berörda kungörelse angivna grunder med de ändringar däri, vilka må komma att beslutas av 1921 års riksdag.

Vad föredragande departementschefen sålunda tillstyrkt täcktes Hans Maj:t Konungen, på hemställen av statsrådets övriga ledamöter, gilla; och

skulle proposition i ämnet av den lydelse, bilaga
till detta protokoll utvisar, avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Harald Frisk.

3 A protokoll i riksdagens 1871 protokoll